

‘Een vonkje is ook vuur’

Verlag van de Inspiratiedag Orgelkids

JOOST VAN BEEK

Het kan de trouwe lezer van dit blad nauwelijks zijn ontgaan: Orgelkids bestaat tien jaar. De afgelopen maanden heeft *De Orgelvriend* regelmatig aandacht besteed aan het geesteskind van Lydia Vroegindeweyj. Vandaag, donderdag 4 juli, wordt het jubileum gevierd met een inspiratiedag op het hoofdkantoor van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Zo'n zeventig orgelliefhebbers zijn naar Amersfoort afgereisd. Een aanzienlijk deel van hen is de middelbare leeftijd ruimschoots gepasseerd. Dat heeft te maken met de doelgroep waarop is gemikt: organisatoren van orgelseries en -festivals. Vaak zijn dat mensen die al van hun pensioen genieten en tijd hebben (en maken!) voor dit soort activiteiten. Niettemin zijn er ook twee 'echte' orgelkids aanwezig, samen met hun moeder. Dagvoorzitter is Rudi van Straten, specialist Klinkend Erfgoed bij de RCE. Hij opent de bijeenkomst met



Foto: Wirm van der Ros

een oproep tot applaus voor Lydia Vroegindeweyj. De zaal geeft er graag en enthousiast gehoor aan.

De eerste spreker is Arjan de Zeeuw, directeur Kennis & Advies van de RCE. De Zeeuw vertelt dat hij al vroeg in aanraking kwam met het

orgel. “In de platenkast van mijn vader stond ongeveer een meter aan orgel-lp's. Mijn drie oudere broers moesten van mijn ouders verplicht op orgelles. Toch stond het orgel vrij ver van mij af. Dat veranderde toen ik kennismakte met de lp waarop Louis van Dijk muziek van Lennon & McCartney op kerkorgel speelt. Voor mij kwamen er toen werelden samen, de manier waarop Van Dijk het kerkorgel verbond met jongere generaties die naar heel andere muziek luisterden, sprak mij erg aan. Lachend: “Het is uiteindelijk toch nog goed gekomen tussen mij en het orgel.” De Zeeuw is zeer te spreken over Orgelkids. “Het Doe-orgel is een uitstekende manier om de jeugd in contact te brengen met het orgel en orgelmuziek. En dat hoeft niet per se in een kerkelijke setting te zijn.” Hij memoreert dat een substantieel deel – circa twintig procent – van het aantal Nederlandse kerken inmiddels een herbestemming heeft gekregen en dat dat percentage de komende jaren waarschijnlijk alleen maar verder zal stijgen.

Foto's: Dick Sanderman



De jongste deelnemers aan de inspiratiedag.



Het Doe-orgel van de orgelfiets.



Lydia Vroegindeweyj overhandigt de collage aan Wim Janssen.



Ron Huntley: 'Start bij de motivatie van het kind'.

Foto's: Dick Sanderman

Lydia Vroegindeweyj begint haar presentatie met een prikkelende vraag. "Waarom zouden we orgels restaureren als er straks geen organisten meer zijn?" De kern van het Orgelkids-project is volgens haar het streven om onderscheidend te blijven. "Hoe kunnen we kinderen in contact brengen en houden met het kerkorgel, een instrument dat doorgaans in een ruimte staat die beperkt open is voor publiek?" Volgens Vroegindeweyj is het essentieel om juist op jonge leeftijd de fantasie van kinderen aan te boren, een vonkje te laten overspringen, in de hoop dat dat vonkje op latere leeftijd ontvlamt. Om eventuele scepsis te pareren, verwijst ze naar Maarten Luther die zwakgelovigen moed insprak met de woorden: een vonkje is ook vuur.

Als voorbeeld uit de praktijk noemt Vroegindeweyj een concert van Willeke Smits in de Hooglandse Kerk in Leiden. Bij wijze van opmaat tot het 'serieuze' werk ging Smits vanaf het orgel de dialoog aan met kinderen die zich met vogelfluitjes op allerlei plekken in de kerk hadden verstopt. Tot zicht- en hoorbaar plezier van zowel de concertgever(s) en het publiek. Dat er inmiddels wereldwijd meer dan vijftig Doe-orgels zijn, van Zweden tot Taiwan, is in niet te onderschatten mate te danken aan orgelbouwer Wim Janssen. Hij krijgt onder luid applaus een ingelijste collage overhandigd. Het doet de vroegere werknemer van Verschueren zichtbaar genoegen. Daarna krijgen Heleen

Wijgers, secretaris van de Stichting Klinkend Erfgoed en directeur van de Stevenskerk in Nijmegen, en Arjan de Zeeuw het officiële eerste exemplaar uitgereikt van het nieuwe boek van Lydia Vroegindeweyj: *Orgel in de klas*. Een boek met allerlei lessuggesties, ideeën en een leerplan. De officiële versie verschijnt medio september.

Dan is de beurt aan *key note speaker* Ron Huntley, teamleider co-creatie bij de educatieve uitgeverij Blink. Zijn belangrijkste drijfveer: kinderen onvergetelijke lessen bezorgen. Je moet hen uitdagen om zichzelf te ontwikkelen en de wereld te ontdekken. En dat doe je volgens Huntley niet door, heel traditioneel, lesstof te zoeken bij vastgestelde leerdoelen en die lesstof vervolgens naar je leerlingen te zenden. Nee, je moet starten bij de motivatie van het kind. Huntley geeft als voorbeeld de door Blink ontwikkelde lesmethode 'Groove me' voor het vak Engels. "We hebben aan kinderen gevraagd waarom ze Engels zouden willen leren. Uit hun antwoorden kwamen drie dingen naar voren: contact met vriendjes op vakantie, gamen en muziek. Daar zijn we mee aan de slag gegaan en dat heeft geresulteerd in een interactieve lesmethode die kinderen Engels aanleert door middel van popliedjes." Niet zonder trots vertelt Huntley dat inmiddels bijna de helft van de Nederlandse basisscholen deze methode gebruikt. Zijn advies aan de orgelwereld: ga met kinderen in

gesprek, maak ze nieuwsgierig, neem ze mee in het verhaal.



Doe-orgelkoekjes!

Foto: Wim van der Ros

Na het betoog van Huntley volgen drie korte praktijkverhalen uit Den Haag (Henk Barnhard), Doesburg (Nico Broertjes) en Rijssen (Dick Sanderman). Hun tips: pak het professioneel aan, doe niet te ingewikkeld maar ook niet te kinderachtig, hou het orgel niet geheim, wees gastvrij.

Een korte pauze met heuse Doe-orgelkoekjes vormt de overbrugging tot het interactieve deel van het programma. In totaal zijn er vandaag zes workshops, verdeeld over twee rondes, onderbroken door de lunch:

- Hoe bouw ik een Doe-orgel en hoe betrek ik kinderen daarbij? (Ruud van de Laar en Wim Janssen)
- Hoe geef ik het verhaal van mijn historische orgel vorm? (Marion Koolwijk)
- Hoe organiseer ik een succesvol orgelproject? (Ellen van der Sar)
- Hoe kan ik gebruikmaken van grafische partituren? (Marie-Noëlle Bette en Iris Eysemans)

- Hoe organiseer ik een geslaagde orgel- of beiaardexcursie? (Gerda Peters)
- Hoe kan ik het spel 'orgel-escape-room' inzetten? (Marloes Meijer)

Zomaar wat tips en suggesties die tijdens de workshops voorbijkomen:

- verplaats je in de belevingswereld van kinderen;
- laat kinderen vooral zelf op het orgel spelen (bijvoorbeeld door middel van een estafette) en meld van tevoren dat die mogelijkheid bestaat;
- laat hen dingen proberen op basis van een verhaal of iets visueel;
- stuur ongeïnteresseerden vooral niet weg maar probeer hen er met humor bij te houden;
- grafische notatie van muziek prikkelt de fantasie en creativiteit van het kind soms meer dan notenschrift.

Als iedereen halverwege de middag weer terug is in de plenaire zaal, is het tijd voor de nieuwste aanwinst van Orgelkids: de Fluitenkast. Een kist met dertig fluiten die elk een eigen toon produceren. Zo kunnen kinderen samen voor orgelregister spelen. Via kleurcodes, die corresponderen met de kleuren van *boomwhackers* (harmonisch gestemde kunststof percussiebuizen), kun je een eenvoudige grafische partituur presenteren op een beamer of digibord. Onder de enthousiaste leiding van Willeke Smits gaan de aanwezigen aan de slag met 'Mieke, hou je vast', 'Vader Jacob' en de door Bart Wuilmus geschreven 'Tune for Orgelkids'. "We hebben diverse pogingen gedaan om een schoolklas mee te laten doen, maar dat is helaas om uiteenlopende redenen niet gelukt", aldus Lydia Vroegindeweyj. Het plezier is er niet minder om.

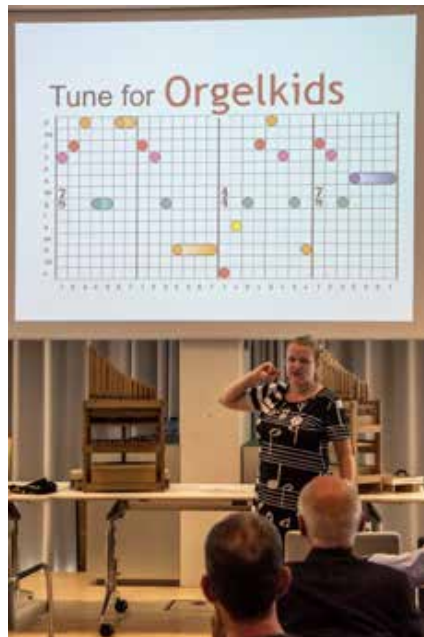
Na dit luchtige intermezzo bestijgt Wim van der Ros het podium voor een plechtig moment: de prijsuitreiking van de compositiewedstrijd die Orgelkids ter gelegenheid van het jubileum heeft uitgeschreven. Er zijn in totaal negen prijzen te vergeven in drie categorieën:



Workshop onder leiding van Gerda Peters.

Foto: Wim van der Ros

Foto: Dick Sanderman



Willeke Smits geeft uitleg bij de grafische partituur.

- A Doe-orgel solo
 - B Doe-orgel als ensemble-instrument
 - C Klassiekers op het Doe-orgel
- In totaal heeft de organisatie achtenveertig inzendingen uit veertien landen ontvangen. De Zweed Anders Börjesson is spekkoper: hij wint zowel in categorie B als categorie C de eerste prijs. De eerste prijs in categorie A is voor Rachel Laurin uit Canada. Nederlands succes is er ook: Christiaan Ingelse veroverd de tweede prijs in categorie A, Dick Sanderman de derde prijs in categorie C.



'Boomwhackers' in actie.

Foto: Wim van der Ros

Cees-Willem van Vliet vertolkt de prijswinnende composities op het Doe-orgel, vakkundig bijgestaan door een jeugdige windbalgbediener. Bij één stuk doet ook de Orgelfiets van Verschuieren mee.

Conclusie: het orgelrepertoire is dankzij deze wedstrijd uitgebreid met een aantal fraaie werken. Je kunt ze vanzelfsprekend ook prima uitvoeren op een 'gewoon' orgel. De winnende stukken worden op een later moment via de website van Orgelkids beschikbaar gesteld.





Uitvoering van een winnende compositie; Peter Sneep zorgt voor wind met de Orgelfiets van Verschueren.

De laatste presentatie is van Heleen Wijgers. Als directeur van de Nijmeegse Stevenskerk voelt ze zich met vier historische orgels, zeven luidklokken, een carillon en een torenuurwerk een gezegend mens. Van al dat klinkend erfgoed zijn het carillon en de luidklokken voor het publiek het meest toegankelijk. En natuurlijk

hebben die zo hun bijzondere verhalen. Wat te denken van de Geert van Wouklok, die elk jaar op 9 juli wordt geluid ter herinnering aan 9 juli 1953. Dat was de dag waarop de – na het bombardement van 1944 noodzakelijke – restauratie van de Stevenstoren werd voltooid. Of het Poortklokje, dat nog iedere dag van tien voor negen

tot negen uur 's avonds te horen is – als herinnering aan de tijd dat dit geluid betekende: de stadspoorten gaan weldra dicht.

Met dit soort verhalen kun je de nieuwsgierigheid van mensen opwekken. Wijgers benadrukt dat het belangrijk is om een goede website met achtergrondinformatie te hebben. “Digitaal bezoek kan de voorbode zijn van fysiek bezoek.” Net als Lydia Vroegindewij heeft ook Wijgers een metafoer in petto. “Orgelkids kan een zaadje planten, in de hoop dat daar later iets moois uit groeit.” Ze wijst erop dat het goed is om ook oudere doelgroepen erbij te betrekken, veel mensen hebben van vroeger herinneringen aan orgelmuziek. Al met al is Wijgers optimistisch dat het klinkend erfgoed zal blijven klinken.

Het slotakkoord komt van dagvoorzitter Rudi van Straten. “Deze dag sluiten we af, maar we zijn nog lang niet klaar.” Dan wordt het glas geheven op Orgelkids. Dat er nog maar vele jaren mogen volgen!

